

Esej na téma

Fotografie jako pravdivé svědectví?

z předmětu Digitální fotografie (A7B33DIF)

Tereza Pytelová

Máme věřit fotografii? Fotografie jsou manipulovány už od dob svého vzniku v 19. století. Přesto v dnešní době mohou sloužit jako důkazní materiál, jsou jimi doprovázeny vědecké články, politikové se jimi ohánějí ve svých proslovech. Jak ale poznat, zda byla fotografie pozměněna, či zda opravdu zobrazuje realitu? Pravdou je, že nemůžeme s jistotou určit, že ta která fotografie nebyla upravována, u některých fotografií ale můžeme odhalit, že zmanipulována byla.

Pro rozeznání, zda je některá fotografie upravená či nikoli, je třeba porozumět tomu, proč lidé fotografie upravují. Ve své úvaze se zaměřím pouze na fotografie z běžného života, se kterými se obvykle setkáváme, a vynechám fotografie válečné a politické, ač u nich bude většina pravidel platit také.

Nejčastějším důvodem, proč běžný fotograf své výtvořiny pozměňuje, je vytvoření fotografie s vyšší estetickou kvalitou. Velmi obvyklé jsou například drobné úpravy typu odstranění nežádoucích rušivých předmětů na pozadí i v popředí (části stromů, stébla trávy zasahující do fotografovaného objektu, noha člověka, který se náhodně připlétl do záběru...). Tyto úpravy obvykle nijak výrazně neovlivňují výsledné sdělení fotografie, spíše suplují fotografovu schopnost v daném okamžiku vybrat vhodný záběr bez těchto rušivých předmětů (změna úhlu, odtržení trávy...). Změny tohoto typu lze poznat jen obtížně, nemáte-li po ruce originál nebo není-li fotograf-manipulátor extrémně nešikovný.

Drobné změny, které už ale způsobují změnu skutečnosti, lze poznat lépe. Potřebujete pro ně ale znalost fotografovaného objektu. Je okolo lvů většinou plno much, ale tento nemá široko daleko žádnou? Fotograf pro ně zřejmě neměl pochopení. Další úpravy se obvykle zaměřují na samotný objekt a vylepšují jeho vzhledové vlastnosti. Pokud je tímto objektem osoba, častým krokem

bývá vyhlazení pleti, odstranění vrásek a mateřských znamének. Editor také často neodolá, aby si pohrál s geometrií. Tady už se jedná o vážnější pozměňování skutečnosti a je nutno postupovat opatrně, aby z vaší přítelkyně nebyla vždy ta drobná holčička s útlým pasem, velkýma očima a nápadnými přednostmi. Pokud to přeženeme, úpravy jsou opravdu vidět na první pohled. Jinak se ale změny odhalují jen těžko, zvláště když fotografovanou osobu osobně neznáte.

Náročnější fotografové mohou přistoupit i k odstraňování nežádoucích osob z obrazu. Opět to může být pouze náhrada jiného záběru, pokud ale budeme odstraňovat osoby ze skupinové fotografie, už tím dost zásadním způsobem pozměňujeme realitu. U těchto změn je většinou v místě bývalé osoby nápadná změna textury, často se opakující vzor způsobený použitím klonovacího razítka, případně zkreslená perspektiva. I zde ale platí, že metody jsou stále vylepšovány a dá-li si na tom autor záležet, nemusíme nic poznat.

Konečně velmi často využívanou úpravou je přidání osob, případně pozadí do skupinové fotografie. Děje se to většinou s dobrým úmyslem – nemáme stativ, ani po ruce není žádný ochotný turista, přesto chce být fotograf na fotce se svými kamarády. Jsou tedy vyfoceny dvě fotografie, které jsou později pomocí editoru sloučeny v jednu. Takto zmanipulovanou fotografii můžeme poznat, pokud se v průběhu focení změnilo osvětlení (např. sluníčko zašlo za mrak), fotografové nestáli na stejném místě či nepoužili stejné nastavení fotoaparátu. V místě spoje je často vidět světlejší či tmavší obrys, může chybět nebo špatně navazovat stín. Chceme-li tedy odhalit tento typ manipulace s fotografií, zaměříme se na hranici obličejů a pozadí, mezery mezi osobami, různé osvětlení, stíny. Ještě výraznější "chyby" bychom měli najít v případě, že je importovaná osoba vyfocena ve zcela jiném prostředí. V případě přidání pozadí platí vše výše uvedené až na diskutabilní dobrý úmysl – nezvládli jsme dojít všichni až na vrchol? Nevadí...

Chceme-li zjistit, zda byla fotografie upravována, je také dobré prohlédnout si exif data. Pokročilejší editoři sice ošetří i tento informační zdroj, je ale možné, že se zde dozvíte, kdo, kdy a jak fotografii pořídil a upravoval. Existují i pokročilejší nástroje na odhalování úprav fotografií. Na <http://fotoforensics.com/> je možno vložit fotografii a nechat zkontrolovat, zda prodělala nějaké úpravy. Tento nástroj pracuje na základě skutečnosti, že formát JPG data komprimuje. Platí, že čím vícekrát je obrázek uložen, tím více je zkomprimován. Vložíme-li pak do něj část jiného obrázku, bude v tomto místě míra komprese odlišná. Nástroj to ale není všemocný a opět platí, že dá-li si tvůrce pozor, nemusíme nic poznat. To ostatně platí obecně. Úpravy provedené zkušeným fotografem stále zůstávají víceméně neodhalitelné.